HARELBEKE

PETER BENOIT

Harelbeke

Enkele geschiedkundige bijzonderheden

1. Harelbeke is een der oudste steden van Vlaanderen.

Deze stad ontleent haar naam aan een beek (Arendsbeek of Hallebeke of Haclebeke) en waarschijnlijk bestond ze reeds toen de Romeinen onze gewesten overmeesterden.

Reeds vroeg was zij, naar de bevestiging van N. Despars, een koopstad.

2. De vroeg-Middeleeuwsche geschiedenis van Harelbeke staat in nauw verband met de gedeeltelijk legendarische geschiedenis der « Forestiers » van Vlaanderen.

Een legende vertelt, dat in de eerste helft der 7^{e} eeuw, de forestier LIEDERICK DE BUCK een kasteel te Harelbeke liet opbouwen en dat zijn opvolgers : ANTOON, BOSSAERT I, ELSTORE en BOSSAERT II aldaar ook zouden verbleven hebben.

Die legende is ontstaan rond het midden der 15^{e} eeuw; vóór dien tijd was er van genoemde forestiers nooit sprake en bevoegde geschiedkundigen zijn het thans eens om te verklaren, dat het verhaal niet in het minst op een historischen ondergrond berust.

LIEDERICK VAN HARELBEKE, de eerste forestier waarvan het bestaan geschiedkundig is uitgemaakt, liet een kasteel bouwen, dat zich volgens Sanderius bevond aan de vertakking der Oude Leie.

In dit kasteel zouden de opvolgers van Liederick van Harelbeke, nl. : INGELRAM en AUDACER eveneens gewoond hebben.

3. Harelbeke werd door de Noormannen vernield in 880; het slot, dat niet gespaard bleef, werd nadien heropgebouwd door graaf ARNOLD DE(N) OUDE.

4. In 988 werd de stad andermaal zwaar geteisterd door de Kortrijkenaren, die, aangehitst door kastelein Elbodo, het gemunt hadden op graaf Baudewijn IV. Het slot werd verwoest.

5. Graaf ROBRECHT DE FRIES liet de stad heropbouwen. (De kerk was reeds gedeeltelijk heropgebouwd geworden door Baudewijn V van Rysel).

Of het kasteel uit zijn puinen verrees, kunnen wij niet met zekerheid zeggen.

6. Verder heeft Harelbeke geschiedkundig het lot gedeeld van tal van Vlaamsche steden. Plaatsgebrek belet ons daarover verder uit te weiden. (Zie verder voor bijzonderheden in verband met de kerk).

St-Salvatorskerk

Geschiedenis

— In *808* werd de kerk opgebouwd door LIEDERIK II VAN HARELBEKE, die de grondlegger zou zijn van de dynastie der « Forestiers » en der graven van Vlaanderen.

— De drie forestiers, waarvan het bestaan geschiedkundig is uitgemaakt, nl. :

LIEDERIK VAN HARELBEKE

INGELRAM

en AUDACER (de vader van Graaf Baudewijn I met den IJzeren Arm)

werden in die kerk begraven.

De grafplaatsen en de grafsteenen werden tot nog toe niet met zekerheid teruggevonden.

In de huidige kerk treft men nog gepolychromeerde gedenksteenen aan, die herinneren aan deze forestiers. (1)

— In *880* werd deze kerk vernield door de Noormannen.

— In *940* werd ze heropgebouwd door ARNOLD I DEN OUDE, graaf van Vlaanderen.

Genoemde graaf deed naar de nieuwe kerk de relikwieën overbrengen van den H. BERTULF VAN RENTY en van den H. GUDWALD; relikwieën, die echter daarna voor een groot deel afgestaan werden aan de St-Pieters-Abdij te Gent.

De nieuwe kerk werd een der vermaardste bedevaartplaatsen van Vlaanderen; de H. Bertulf vooral werd er op bijzondere wijze vereerd.

Arnold de Oude maakte er een soort collegiale kerk.

---

(1) Deze gedenksteenen, waarvan het schilderwerk voorzeker in de 18e eeuw gerestaureerd werd, moeten zeer oud zijn. In 't begin van de 17e eeuw werden zij door het Harelbeeksch kapittel reeds als « antiquiteiten » beschouwd.

— In *988* werd de kerk vernield door de Kortrijkenaren, die, aangehitst door den heerschzuchtigen kastelein Elbodo, graaf Baudewijn IV wilden te keer gaan.

— De kerk werd waarschijnlijk heropgebouwd rond het midden der 11ᵉ eeuw, door toedoen van graaf BAUDEWIJN VAN RYSEL en van zijn godvruchtige gade, PRINSES ADELA. Alsdan werd zij definitief een kapittelkerk, gewijd aan den H. Verlosser. De Fransche Koning Filip I keurde in 1063 deze stichting goed.

(In de kerk is er evenals voor de genoemde forestiers een gepolychromeerde gedenkplaat, gewijd aan genoemd grafelijk echtpaar).

Rond denzelfden tijd werd in de crypt van de kerk een altaar opgericht gewijd aan St. Pieter.

— De kerk werd in den loop der volgende eeuwen nog verschillende malen zwaar geteisterd door brand en plundering.

— In 1769 werd zij voor het grootste deel afgebroken, daar zij bouwvallig werd en te klein was om in de behoeften der parochie te voorzien. Alleen de toren en het transept werden bewaard.

Een nieuwe kerk in Renaissance-stijl en anders georiënteerd werd opgetrokken naar de plannen van bouwmeester Laurent Benoit De Wez, die den titel voerde van « Bouwmeester van den Gouverneur der Oostenrijksche Nederlanden ».

De bouw werd voleindigd rond 1775.

Boven aan den voorgevel werd het wapenschild der Forestiers aangebracht.

— Enkele jaren later werden wijzigingen aangebracht aan de torenspits, ten einde in den toren den beiaard te kunnen herbergen.

— Het kapittel werd afgeschaft ten tijde der Fransche Revolutie (1797)

— In 1818 schonk T. H. Petrus Guillielmus Carpentier, een Harelbekaan, secretaris van het aartsbisdom Praag, de relikwie van den H. Doorn, afkomstig van Trier. (Jaarlijksche ommegang!)

— De kerk heeft gedurende den Wereldoorlog nogal te lijden gehad, zoodat ze diende gerestaureerd te worden.

— Het is pastoor Ferrand, een bevoegd geschied- en oudheidkundige en een nauwgezet wetenschappelijk opspoorder, die over Harelbeke en zijn kerk de meest betrouwbare studies heeft geschonken. Aan zijn werk ontleenden wij de meeste der hier aangehaalde bijzonderheden.

De Beiaard in St-Salvatorstoren [1]

— In 1785 kochten de kanunniken van het Harelbeeksche kapittel den beiaard aan van het afgeschafte Karthuizerklooster te St. Maartens-Lierde bij Geeraardsbergen. Deze beiaard bestond uit 23 klokken, waarvan de meeste gegoten werden door Georges Dumery te Antwerpen of te Brugge.

— In 1786 kreeg genoemde gieter de opdracht er nog 6 andere te leveren; ook Eustache François Corsin uit Rysel leverde er enkele in 1787.

— Van 1855 tot 1857 werd de beiaard hersteld : sommige oude klokken werden gesmolten en hergoten, enkele nieuwe werden bijgekocht. S. Van Aerschodt en Vanespen uit Leuven kregen het werk en de bestelling.

— Vóór den Wereldoorlog telde de beiaard 34 klokken.

Door de beschieting van den toren werden tal van klokken beschadigd en onbruikbaar gemaakt. Op raad van Jef Denijn, werden, ten einde meer homogeniteit te verkrijgen, al de klokken hersmolten en thans telt de beiaard er 35 (de Kortrijksche beiaard heeft er 49). Het werk werd uitgevoerd door Michiels van Doornijk.

— De herstelde beiaard werd in 1932 ingehuldigd met een concert gegeven door Jef Denijn.

— Af en toe komt de H. Arthur Vermeulen uit Kortrijk hier den beiaard bespelen.

---

(1) De meeste der aangehaalde bijzonderheden zijn ontleend geworden aan de zeer betrouwbare geschiedkundige studies op Harelbeke van pastoor F. Ferrant.

Harelbeke

Harelbeke, groene streke,
die den vrijen pulsslag voelt
van ' zoo bevend, toch noch levend
Vlandren, waar de Leye spoelt.

Vrije velden, waar den helden
ons eerweerdig voorgeslacht,
't ongeketend, schandonwetend
Vlandren, eens zijn hulde bracht.

Neêrgevallen grijze wallen,
gruis, des vreemden eerbied weerd,
waar beneden ligt vertreden
's noordmans en des vlamings zweerd.

Eedle bogen, opgetogen
tot getuigen van 't verleên,
toen de graven kerken gaven
en daar graaflijk boete in deên.

Christene landen, die geen band en
kendet eens dan die alleen
van den gonne die de zonne,
die de wereld bindt aaneen.

Durft gij luistren naar den duistren
schandroep van de Leye? 't Lied
dat uw vaadren deed vergaadren
op heur boorden, hoort gij 't niet?

Durft gij heden nog 't verleden
schouwen in het aangezicht,
daar gij, smeekend ende reekend
naar den vreemde om ketens ligt?

't Eigen leven, zult gij 't geven
om een handvol klatergoud,
dat men rinkend, dat men blinkend
voor uw waatrende oogen houdt?

Zoekt gij, Christnen, booze listen
helsche boeien weêr, en die
mocht voor dezen koning wezen,
u is 't die ik slaven zie?

Schande, schande zij den lande
dat zijn eigen zelf ontwordt,
dat, verbasterd en gelasterd,
schaamteloos in schande stort.

Gij hebt, slaven, op de graven
van uw oudren 't jok geschooid
en 't gedregen! Dat en plegen
wij — God helpe! — nimmer, nooit!

Weg die banden, weg die handen
die beblomde schakels ons
op de leden willen smeden,
onder ronkend snaargegons!

Geestverlichting, zelfopstichting,
nog zoo groot, zijt veel te kleen
om te meugen met een leugen
ons bedriegen! Nimmer, neen!

Die de bronne van de zonne,
die Gods eigen klaarheid ziet,
vreest geen dwalen, noch betalen
zal hij vreemde fakkels niet!

God verlicht ons, God bericht ons
en zijn keten, weegt die zwaar,
bindt ons herten, vreugde en smerten,
alles aan den hemel, daar!

GUIDO GEZELLE.

(Uit « Liederen, Eerdichten en Reliqua.)

Geschreven in 1859, voor een jonge student uit Harelbeke, die zijn Vlaamsche fierheid verloren had.

Harelbeke vol

(Een stukje folklore)

Ik ging overtijd eene van mijne oude gôe kennissen bezoeken, en na wat gesproken te hebben over hennen en kiekens, haaien en kraaien, zoo wierd er mij een potje koffij vooren gesteld zonder dat 't mij aangeboden was, trouwens in 't Thieltsche men 'n « presenteert » maar eten en drinken aan de zieken. De gezonden, men zet het hun vooren en 't is geheel raar dat er geen plaatseken meer over en blijft om wat in te peuzelen. Terwijl ik daar nu alleene moete koffij drinken, en dat alleene alleene is, zeg ik alzoo tegen mijnen vriend : « Toe Jan, ge moeste meêdoen » — « 'k Wille wel » zei Jan. « Triene is er nog een trut koffij? » — « Wel ja 't Jan » zei Triene « *'t Is Harelbeke vul* ». « Harelbeke vul » peisde ik alzoo, questie en weet Jan, die nog van de oude goê is en nog niet verfranscht op den hoop, questie en weet Jan niet van waar dat voortkomt. En ik aan 't vragen. Na lange kreiten en lastig vallen liet Jan hem gezeggen en viel eraan :

« 't Gebeurde eens » zei Jan « dat er te Kortrijk in Sint Maartens kerke eene schroomelijke heiligschenderije plaats greep, de heilige vaten met de heilige Hostiën daarin, waren gestolen en niemand en wiste waar zij geblonden waren. 's Nuchtends, lijk dat 's nachts de diefte gebeurd was, zoo was er te Deinze een schaper die met zijn schapen uitging en hun te drinken stierde naar eenen grooten put waar ze gewone waren hunnen dorst te blusschen. En ziet! Als de schapen bij den put waren, verre van te drinken, ze vielen op hun knieën, net alsof zij menschenverstand hadden. Gij kunt peizen hoe die schaper daar stond te kijken! en hoe hij haastig bijkwam om te zien wat er gaande was en schilde. Hij scharrelde zijn oogen open en meende in onmacht te vallen, als hij geheel den waterput zag weemelen van Heilige Hostiën. Seffens de geestelijkheid verwittigd, die met vele eerbied en ontzag de heilige Hostien opvischten en in de kerke te bewarenisse dreegen.

Intusschentijd de mare die al zoo snel loopt als de wind, was al te Kortrijk en in 't omliggende gevlogen en had het wonderbaar mirakel

wijds en zijds aangekondigd, en den zelfsten avond nog vertrokken er eenige geestelijken van Kortrijk om te Deinze de heilige Hostien te halen, 's andrendaags was Kortrijk en geheel 't Kortrijksche te beene, straten en wegels, en voetstappen, 't spoog menschen, die door hunne tegenwoordigheid de schandelijke schenderije wilden herstellen het heilig Sacrament aangedaan. Al de priesters die nog te Kortrijk waren, gingen met kruis en vanen aan 't hoofd processiewijze naar Harelbeke om de heilige Hostien te vereeren die van Deinze naar Kortrijk overgebracht wierden.

Als nu de priesters, die van Deinze weere keerden, te Harelbeke toekwamen, zoo wierd er een bode of zeerelooper gezonden naar Kortrijk om de mare te laten weten, maar hij mocht hij zeerelooper zijn zooveel hij wilde, hij en kost bijna door 't volk niet dat Harelbeke en geheel den weg van Kortrijk bezette. En... als hij nu in de stad zelve kwam, hij was lijk van d'hand Gods geslagen, bij het zien van het schroomelijk groot getal menschen die de stad Kortrijk vervulden. « Wel, wel » riep hij uit « Kortrijk krielt van 't volk en *Harelbeke is vol !*

Zoo sprak Jan en zoo spreekt het volk.

BIRIBI.

(Uit « Rond den Heerd » 7^{e} j. nr 35 blz. 307, 27 Juli 1872).

Vooraanstaande Harelbeeksche Kunstenaars

Andries Pevernage, geboren te Harelbeke in 1541 en overleden te Antwerpen in 1586. Was achtereenvolgens kapelmeester aan de collegiale kerk zijner geboortestad, aan de O. L. Vrouwkerk te Kortrijk en, na vruchtbare studiereizen in Italië te hebben ondernomen, aan de O. L. Vrouwkerk te Antwerpen.

Het werk van dezen verdienstelijken componist stond bij Peter Benoit in hoog aanzien.

Jozef De Coninck, geboren te Harelbeke in 1801 en aldaar overleden in 1833. Volgde zijn broeder (PETER DE CONINCK, die zich te Praag in Bohemen ging vestigen en er in 1854 overleed en die eveneens een flink musicus was) als kapelmeester op aan de St-Salvatorskerk in zijn geboortestad. Schreef niet alleen godsdienstige- maar ook tooneelmuziek (deze laatste voor de Harelbeeksche Kamer van Rhetorica).

Leverde composities, die getuigen van een ernstig beheerschen der techniek.

Peter Benoit, geboren te Harelbeke in 1834 en overleden te Antwerpen in 1901.

Arsène Matton, geboren te Harelbeke in 1873 en thans leeraar in de beeldhouwkunst aan de Koninklijke Academie van Schoone Kunsten te Brussel.

Als zaakgelastigde van het Ministerie van Koloniën verbleef hij tweemaal in Belgisch-Congo, en schiep vier groepen in verguld brons voor de groote rotonde van het Koloniaal Museum te Tervuren. Hij leverde ook o.m. het monument aan de vliegeniers te Leopoldstad-Kinshasa en het klein monument aan de gesneuvelden te Harelbeke.

Het Kortrijksche Museum van Schoone Kunsten bezit van hem een mooien bronzen David.

PETER BENOIT

Peter L. L. Benoit werd geboren te Harelbeke, den 17 Oogst 1834, in een nederig huisje van de Marktstraat.

Zijn vader, afkomstig van Beveren bij Harelbeke, was opvolgentlijk werkman, onderwijzer, « revierwachter ». Zijne moeder heette Rosalie Monnie. Zij hadden beiden aanleg voor tooneel en maakten deel uit van eene der Kamers van Rhetorica. Moeder Benoit zat vol wonderbare spreuken en vertellingen, en wist op lateren leeftijd nog heele brokken voor te dragen uit Kotzebue, die in haar jeugd de god aller tooneelgoden was geweest; Vader Benoit bespeelde vaardig de klarinet en grootvader Bernhard Monnie was een echt type, die in gansch de streek van eenieder gekend was, als rijmelaar, als verteller, als bespeler van den klephoorn, als kruidenkenner, enz. Veel ging de jonge Peter met grootvader op wandel langs de Leie en leerde aldus de natuur en de menschen kennen.

Op zijn 10^e^ jaar behaalde de kleine Peter den eereprijs in den kantonalen wedstrijd onder de lagere scholen.

Vader Benoit leerde zijn zoon de eerste begrippen van muziek.

Pieter Carlier, kerkorgelist en pianist te Desselgem, was zijn eerste leermeester van piano, orgel en gregoriaansche zang en dit van 1847 tot 1851.

Op 15-jarigen leeftijd, als leerling op de kostschool van Meester J. A. Iserbyt, had hij reeds eenige koren voor den Harelbeekschen zangkring en enkele marschen voor de fanfare geschreven.

In 1849 ging hij naar Brussel om aan Fétis zijn compositiën te onderwerpen; hij hoorde er voor het eerst een opera van Meyerbeer.

In 1850 dirigeert hij op de prijsuitdeeling van voornoemde kostschool, de uitvoering van door hemzelf gecomponeerde muziek.

Vader Benoit wilde van zijn zoon een onderwijzer maken. Doch Benoit zakte op het ingangsexamen door eigen schuld en dit tot zijn grootste genoegen.

In 1851 werd hij leerling aan het Kon. Conservatorium van Brussel. Zijn leeraars waren Fétis, Bosselet en Hanssens. In 1854 kreeg hij den eersten prijs van harmonieleer, contrapunt en fuga, en werd orkestmeester in het Parktheater.

In 1857 behaalde Peter Benoit den eersten prijs van Rome. Hij ging dan op reis naar Duitschland, waar hij met de Duitsch-nationale muziek kennis maakte.

In 1859 woonde hij te Brussel. In 1861 ging hij naar Parijs en werd kapelmeester in Offenbach's operettentheater.

In 1862 kwam hij terug naar Brussel. Hij leerde er Emmanuel Hiel kennen en van dan af werd hij de kampioen der Vlaamsch-Nationale Muziek.

In 1867 werd Peter Benoit bestuurder der Antwerpsche muziekschool. Nu kon hij zich heel en gansch aan zijn Vlaamsche idealen toewijden. Hij streed, kampte door woord en schrift en daad voor een Kon. Vlaamsch Conservatorium, voor een Vlaamsch muziektooneel, voor nationale muziekfestivals, voor een Dietsche muzikale beweging.

Hij komponeerde een groot aantal liederen (*Mijn Moederspraak*, Vlaamsche strijdliederen, salonliederen, volksliederen) ; Godsdienstige muziek (motetten, missen) ; lyrische drama's (Charlotte Corday, *Pacificatie van Gent*) ; maar vooral groot koorwerk : oratoria en cantaten (*Lucifer*, *De Schelde*, *De Rijn*, *De Oorlog*, *Vlaanderen's Kunstroem* of *Rubenscantate*).

Op 12 September 1897 stroomde gansch Vlaanderen naar Antwerpen toe, om Peter Benoit, zijn nationalen levenswekker en muzikalen baanbreker een onvergetelijke hulde te brengen.

Hij overleed te Antwerpen op 8 Maart 1901 en werd met zeer groote eer ten grave gedragen.

(Nota's ontleend aan de werken van H. Baccaert en L. Ontrop.)

Het Geboortehuisje van Peter Benoit

Door een comiteit waarvan deel uitmaakten de HH. Rich. en Vict. Acke, Jos. Delbaere, Adv. Fr. Strubbe en Dr. G. Yserbyt, werd het huisje voor afbraak gespaard en definitief aan de stad Harelbeke overgedragen, in het jaar 1929.

Door de zorgen van de Peter Benoit-Vereeniging, werd in het huisje een klein museum ingericht. Tot heden kunnen wij als begiftigers vermelden, de HH. Lod. Mortelmans, Antwerpen, E. Debrabandere, Desselgem, L. Defraye, Deerlijk, A. Van Goethem, Borgerhout, H. Derre, Antwerpen, R. Bossier, Izegem, Mw Wwe Lambrecht Lambrechts, Gent, H. Simar, Harelbeke.

De heer Victor Acke uit Kortrijk gaf enkele stukken in leen en bracht het huisje in orde, terwijl de heer Arthur Vermeulen een deel zijner talrijke herinneringen aan P. Benoit voor den dag der feesten in leen afstaat. Elke Vlaming zal er van houden het huisje te bezoeken.

De Peter Benoit-Vereeniging

Zij werd gesticht in 1930, door de Harelbeeksche leden van het huidig hoofdbestuur, om het eeuwfeest van Peter Benoit in zijn geboorteplaats voor te bereiden, en de vereering van den grooten Meester te Harelbeke te bestendigen.

Alle groote cultureele organismen uit Vlaanderen, die belang stelden in de Peter Benoit-hulde, benoemden afgevaardigden. De openbare stichting der Peter Benoit - Vereeniging greep plaats op het stadhuis van Harelbeke op Zondag 11 December 1932.

Samenstelling van de Peter Benoit - Vereeniging :

EERE-VOORZITTERS :

HH. Lod. Mortelmans, voorzitter van het Genootschap v. Vl. Componisten, eere-bestuurder van het Kon. Vlaamsch Conservatorium, te Antwerpen.

Prof. Dr. Maur. Sabbe, voorzitter van het Peter Benoit-Fonds.

VOORZITTER :

Prof. Dr. Flor. VANDER MUEREN, hoogleeraar in de muziekgeschiedenis.

ONDERVOORZITTER, plaatsvervangend voorzitter :

Notaris P. Peêrs, gewezen burgemeester van Harelbeke.

SECRETARIS-SCHATBEWAARDER :

Apotheker J. Ghyssaert, te Harelbeke.

LEDEN :

Emiel Hullebroeck, ondervoorzitter van het Genootschap van Vlaamsche Componisten;

Edward Verheyden, secretaris van het Genootschap van Vlaamsche Componisten;

J. Berteele, leider der Peter Benoit-concerten te Kortrijk;

Jul. Libeer, muziekdirigent te Harelbeke;

Adv. Fr. Strubbe, lid v. h. comité v. aankoop v. h. geboortehuis van Peter Benoit;

E. H. Prof. Dr. Kan. A. Boon, algemeen voorzitter van het Davidsfonds;

HH. X. Smeesters, gewestelijk vertegenwoordiger van het Davidsfonds;

Prof. Dr. J. Vercouillie, algemeen voorzitter van het Willemsfonds;

A. Kroon, gewestelijk vertegenwoordiger van het Willemsfonds;

J. Liesenborghs, secretaris van het Algemeen Nederlandsch Verbond in Vlaanderen;

Ing. T. Herbert, gewestelijk vertegenwoordiger van het Alg. N. V.;

Prof. Dr. Ing. C. Leurs, voorzitter v. d. Vlaamschen Toeristenbond.

F. De Vleeschouwer, gewestelijk vertegenwoordiger van den V. T. B.

BIJGEVOEGDE COMMISSIELEDEN :

Monument : HH. Prof. Dr. A. Vermeylen, J. Muls, Ing. Verbeke, R. Bossuyt, burgemeester, afgevaardigde der stad Harelbeke.

Muziek : H. Flor. Alpaerts, E. H. H.-J. Louwaege, pastoor, J. Vergracht, onderpastoor, Vanden Broeck, leeraar.

Financiën : HH. Cleiren, G. Iserbyt, R. Verstraete.

HULPSECRETARISSEN :

Mej. M. Declercq, G. en C. Thurman.
Mej. M.-J., C. en G. Van Wynsberghe.
HH. L. Decoster, G. Dewitte en K. Verhenne.

PLAATSELIJKE COMMISSIE :

Peter Benoit Vrienden, symphonie .	HH. R. Van Wynsberghe
De Ware Vrienden, harmonie . .	G. Verbrugge
Eendracht in Vrijheid, harmonie . .	A. Vandeputte
Ste-Cecilia, harmonie	J. Vandenborre
Vooruit, harmonie	V. Mestdagh
De Vlaamsche Harten, tooneelm. . .	C. Goessaert
Dienen, tooneelmaatschappij . . .	
Jeugd en Deugd, tooneelmaatschappij	Jw. H. Pannecoucke
Kunst en Vreugde, tooneelm. . .	HH. T. Debaere
Pogen, tooneelmaatschappij . . .	A. Christiaen
Davidsfonds	C. Pype
Vlaamsche Toeristenbond	L. Bossuyt

SECRETARIS : André Waelckens.
VERKEERSREGELING : De Baanbrekers.

Programma der Feestelijkheden

ter gelegenheid van de

Eeuwfeestviering der geboorte van Peter Benoit

op 29 JULI 1934.

N. B. — Op 29 Juli zal het secretariaat der Peter Benoit - Vereeniging gesloten zijn.. Het bestendig secretariaat voor inlichtingen, inschrijving der vlaggen die aan de vlaggenhulde deelnemen, plaatselijke regeling, enz. zal den ganschen dag door toegankelijk zijn, *op het stadhuis.*

Het stadsbestuur verbiedt volstrekt het leuren, met gelijk welk doel. Het zijn slechts de uitgaven der Peter Benoit-Vereeniging die openbaar mogen verkocht worden.

Te 10.30 uur : Aankondiging van het eeuwfeest door Thebaansche trompetten, van op den beiaardtoren.

Te 10.45 uur : Triomfklokkengelui.

Te 11 uur : **H. Mis** (Voorbehouden plaatsen. Gele toegangskaart). — Motetten van Peter Benoit, gezongen door het koor, onder leiding van den Heer Jozef Berteele. Aan het orgel, heer Arthur Vermeulen.

Salve Regina.

Ave Maria, solist heer Julien Casier; vioolbegeleiding, heer Maurice Silence.

O sacrum Convivium.

Orgelspel : 3e Fantasia — Plechtige optocht uit Drama Christi;

Kanselrede door E. H. Arthur Van den Broeck, leeraar te Kortrijk. — « Credo! »

Te 11.45 uur : **Beiaardconcert** door den heer Arthur Vermeulen, persoonlijke vriend van Peter Benoit.

Beiaardlied	K. MESTDAGH
Oud Liedeken	K. MESTDAGH
Kinderlied N° 4	PETER BENOIT
Wit en Zwart	ANDELHOF

Dansen Hoepsasa	ANDELHOF
Ik kende nooit geen liefdelach	PETER BENOIT
Spinnelied uit Isa	PETER BENOIT
Het Lied der Vlamingen	PETER BENOIT

Te 12.30 uur : Lunch. (Per inschrijving) zaal « Pareite » of « Omtrek der Kerk ». Tafelspeech van Dr Jan Grauls.

Van 13 tot 14.30 uur : Op het Stadhuis :

Inschrijving der vlaggen die aan de vlaggenhulde deelnemen.

Inschrijving der muziekmaatschappijen.

(Te 14 uur : Gedeeltelijke herhaling der Cantate.)

Te 14.15 uur : Verzameling der vlaggen op de « Pareiteplaats ».

Te 14.30 uur : Optocht naar het geboortehuisje en het beeld van Peter Benoit, met fanfare, vlaggen, hoofdbestuur der Peter Benoit-Vereeniging, stadsbestuur en andere.

Te 14.45 uur : Aankondiging van de plechtigheid aan het geboortehuisje en aan het beeld van Peter Benoit, door Thebaansche trompetten.

Te 15 uur : Aan het geboortehuisje van Peter Benoit. (Voorbehouden plaatsen) :

Speaker : heer Jan Holvoet.

Onthulling van het beeld, gebeiteld door beeldhouwer Jozef Cantré, door de HH. Lod. Mortelmans en Dr M. Sabbe. eerevoorzitters der Peter Benoit-Vereeniging.

« Strijdkreet », door Peter Benoit. Samenzang door de massa, met begeleiding van fanfare, onder de leiding van den heer Julien Libeer. (Zie tekst en muziek, op blz. 26.)

Toespraak door apotheker Joris Ghyssaert, secretaris der Peter Benoit-Vereeniging. « **Peter Benoit en Harelbeke** ».

Beiaardlied (Peter Benoit), Gezongen door het volk.

Dan mocht de beiaard spelen... (Zie tekst op blz. 22.)

Toespraak door Prof. Dr Floris Van der Mueren, voorzitter der Peter Benoit-Vereeniging. — « **Waarom dit Monument?** »

« Van Rijswijck-marsch » (Peter Benoit), Samenzang.
(Zie tekst en muziek, op blz. 27.)

Toespraak door den heer Flor. Alpaerts, bestuurder ad interim van het Kon. Vlaamsch Conservatorium, concertleider van het Peter Benoit-Fonds : « **Peter Benoit en Antwerpen** ».

« Het Lied der Vlamingen » (Peter Benoit), Samenzang.

(Tekst en muziek, zie op blz. 28.)

Toespraak door den heer Em. Hullebroeck, ondervoorzitter van het Genootschap van Vlaamsche Componisten : « **Peter Benoit als Componist** ».

Te 16.15 uur : **Beiaardconcert**, door den heer Staf Nees, stadsbeiaardier te Mechelen : Benoit-programma.

1) *Rubensmarsch en Beiaardlied.*
2) a) *Wij reizen om te leeren.*
   b) *Mijn hart is vol verlangen.*
3) *Brokken uit de Th. Van Rijswijck-Cantate.*
4) *Heeft het roosje milde geuren.*
5) *Tweede Fantasia.*
6) a) *Het Lied der Vlamingen.*
   b) *Mijn Moederspraak.*

Te 17 uur : Aan den voet van den beiaardtoren. (Voorbehouden plaatsen. — Gele toegangskaarten) :

Uitvoering van de cantate « **Vlaanderens' Kunstroem** » (Rubenscantate), 1000 uitvoerders van Harelbeke, Kortrijk, Brugge, Emelgem, Gullegem, Izegem, Tiegem, enz., onder leiding van den heer Jozef Berteele.

Aan den beiaard : Staf Nees.

(Zie tekst op de volgende bladzijde.)

Te 18.30 uur : Optocht der muziekmaatschappijen, naar het beeld van Peter Benoit. — Muzikale hulde aan den grooten Harelbeekschen Meester.

Op het Stadhuis : Trekking van de prijzen toegekend aan de vlaggen die deelnamen aan de vlaggenhulde, en aan de muziekmaatschappijen die deelnamen aan den optocht.

VLAANDERENS KUNSTROEM

(RUBENS-CANTATE)

Gedicht van Julius De Geyter **Muziek van Peter Benoit**

EERSTE DEEL

ZUSTERSTEDEN UIT BELGIE EN HOLLAND.

Liefste der Zustren, die troont aan de Schelde,
Kunstkoninginne, wij allen zijn hier!
Neem onzen kus, onze kronen en palmen;
Laat onze hulde de wereld doorgalmen;
Moeder van Rubens, op u zijn wij fier!
Zeg ons, o Zuster, die blikt uit den hoogen,
Ver in het ruim, over landen en zee,
Kwamen ook vreemden ter Schelde getogen,
Brachten ook vreemden U lauweren meê?

ANTWERPEN.

Ik zag er komen
Uit ieder land,
Zag zeilen, stroomen
Van ieder strand...
Geen volk ter wereld
Dat weder thans
Mijn kroon niet perelt
Met roem en glans...
Weest welkom allen!
Hebt allen dank!
En dreunt, mijn wallen,
Bij klank en zang!

EUROPA.

Waar Tiber, Seine en Donau vloeien,
Citroenen geuren, druiven gloeien;
Waar Albion den staf van Zeebeheerscher zwaait;
Waar 't Noorden slaapt, en stormen spreken;
Waar door de sneeuw slechts pijnen breken;
Alom, uit volle hand, hebt Gij geluk gezaaid!

AZIA.

Waar d'eerste mensch is opgetreden,
Een ander God wordt aangebeden...

AFRIKA.

Waar in mijn zandwoestijn geen oog rust op een bloem...

AUSTRALIA.

Waar slechts verloren schepelingen
Uit dorst en honger binnendringen...

AZIA, AFRIKA, AUSTRALIA.

Weldadig drong ook daar uw kunst door met uw roem!

AMERIKA.

Voor 't jongste volk heeft kunst geen waarde;
't Wil goud en macht, zoo denkt heel d'aarde;
En wat het waagt, verstomt de wereld die 't aanschouwt :
Het jongste volk heeft ijzren zielen...
Toch, Vlaanderen, toch ziet gij het knielen,
En smeeken om uw kunst in ruiling voor zijn goud!

ANTWERPEN EN ZUSTERSTEDEN.

Jonge volkeren zijn wij allen...
Buigen wij voor d'Ouden neer :
Laat onze lofzang hun ter eer,
Laat hem voor grootheid en glorie schallen!

Lofzang aan de Oudheid.

Klein, ja zijn we — Pygmeeën gelijk — bij de Reuzen der Oudheid.
Grieken vooral, U staren wij aan met bewondrenden eerbied.
Wel viel staatsmacht; legers en tronen verzwonden als stofzand;
Indië draget een dwangjuk, Rome verovert geen volk meer;
Maar uit 't puin hunner grootheid delven wij juichend hun geestwerk.
Prijken niet onze paleizen met hunne gewrochten, verminkt, ach?
Rein als de zon die uit zee stijgt, rein of ze nooit nog geglansd had.
Schittert de wereld over, Apelles en Phidias kunstroem.
Waar, Alexanders! is 't groote, dat gij hier te stichten gewaand hebt?
Vrij werden dra uw verdrukten, en thans nog vervloekt hun geslacht u
Blijven de Vedas Aziës volk niet ten hemelschen manna
Job zit hoog op een troon, en een God is nog immer Homerus.
Ja, als de zon, die uit zee stijgt, rein of ze nog nooit geglansd had,
Schittert, de werelden over, o Ouden! uw eeuwige kunstroem!

TWEEDE DEEL

Zustersteden en Antwerpen.

Welk een lange, sombere nacht
Daalde neer op al die pracht!
Gansch het menschdom, diep gezonken,
Lag in boeien vastgeklonken...
Eeuwen, eeuwen scheen de lucht
Als bezwangerd met gezucht...

LOFZANG AAN VLAANDEREN.

Europa.

Waar blonk
Het eerste licht der blijheid?

Al de Werelddeelen.

In Vlaanderen!

AMERIKA.

Waar klonk
Het eerste lied der vrijheid?

AL DE WERELDDEELEN.

In Vlaanderen!

AL DE WERELDDEELEN.

De Kerelen
Streden met lans en dolk,
En perelen
Strooiden de dichters in 't volk.
Ja, door d'eeuwen heen, die donkeren,
Zag men hier het eerst iets flonkeren,
Nu en dan gelijk een sterre,
Klein en verre,
Ver en klein;
't Geflonker was immer een kunstenaarsbrein!

AMERIKA.

Gemeente! Vlaamsche Gemeente!
Trille van vreugd uwer helden gebeente!
De kroon waar de vrijheid der wereld mee pronkt,
Schonkt
Gij het edelst gesteente!

AL DE WERELDDEELEN.

En toen Gij U zelf hadt verlost uit den dwang;
't Gezucht hadt verkeerd in gejuich en gezang;
Als, tronend in ambacht en nering en gilde,
Gij wildet wat recht was, en wont wat gij wilde;
Als rijkdom hier vloeid' als een zilveren stroom;
En 't menschdom het aanzag als was het een droom;
Toen klonk hier de stem van begeesterde zonen :
« O! laat onze Vrijheid paleizen bewonen! »
En stadhuizen, belforten, tempelen Gods.
Zij rezen den grond uit met machtigen trots.
Wat ooit werd getooverd met kleur en penseelen,
Dat glansde daarbinnen op duizend paneelen,

De toonkunst bezielde d'onmeetlijke zaal,
En standbeelden leefden in nis en portaal;
Geen koninklijk hof dat uw zonen niet troonde :
Maar groot was was 't getal dat de vrijheid bekroonde
Het land waar één ster had gegloord in den nacht,
Was thans als de hemel in flonkrende pracht!

Dan mocht de beiaard spelen
Van al uw torentransen;
Dan mocht de grijsheid kweelen,
Dan mocht de jonkheid dansen.

Dan schiept gij opgetogen
Tot Prinsen, Vlaamsche steden,
Wie onder zegebogen
Op zegewagens reden.

Dan liet gij uw rondeelen
En kanten gevels glanzen;
Dan gaaft gij landjuweelen;
Dan vlocht gij lauwerkransen.

Dan spreiddet gij voor d'oogen
Uw vrijheid, kunst en zeden...
Op allen mocht gij bogen;
Om allen werd g'aanbeden!

DERDE DEEL.

AFGUNST.

Dan mocht gij... snoeven! — maar hoe lang?
Hoe dra werd weer uw vrijheid dwang!
Hoe snel is u de kunst ontvlogen!
Hoe werd uw geest gedoofd!
Och! hangt een sluier voor uw oogen,
En buigt het hoofd!

ANTWERPEN EN ZUSTERSTEDEN.

Mededoogen! mededoogen!
't Vaderland, na zulk een lot,
Werd vertrappeld en bespot!

AFGUNST.

Hangt een sluier voor uw oogen...

EUROPA.

Hangt een sluier ons voor d'oogen
Vlaanderen werd, na zulk een lot,
Ach! door ons vertrappeld en bespot!

ANTWERPEN.

Mededoogen! Mededoogen!

ZUSTERSTEDEN.

Vlaanderens vrijheid was gestorven;
Vlaanderens harte was verdorven...
D'eedle kunst ontvlood den lande,
Of zij vluchtte voor de schande,
Weeklagend : « ach!
» Wat nog Vlaanderen redden mag?... »

ANTWERPEN.

Wat nog Vlaanderen redden mag?

AL DE WERELDDEELEN.

't Is herrezen uit zijn roem,
Als de plant weer uit de bloem!

ANTWERPEN EN ZUSTERSTEDEN.

Herrezen uit zijn roem,
Gelijk de plant weer uit de bloem!

AL DE WERELDDEELEN.

O dwingelanden!
Als van de wereldkaart met uw bebloede handen

Gij Vlaanderen af dorst vagen, waart g'ontzind :
Dan straald' u van de wanden,
Dan straald' u van gewelven,
In uw paleizen zelven,
Nog Vlaanderens glorie blind!
Als gij hier zegepralend om kwaamt rijden,
Maar voor paleizen heen uit 's lands gemeentetijden.
— Paleizen die gij uit deedt rooven,
Maar zelf niet mee kost voeren, u ten hoven, —
Dan wendet gij u bleek en klappertandend om,
Alsof gij reuzenschimmen
Er fronsend uit zaagt klimmen,
Alsof het Oog dat richt, er vlammend boven klom!
Daarom rees Vlaanderen weer uit zijn roem,
Gelijk de plant weer uit de bloem!

ANTWERPEN EN ZUSTERSTEDEN.

Herrezen uit zijn roem,
Gelijk de plant weer uit de bloem!

AL DE WERELDDEELEN.

Behoudt het dubbel schild, dat allen u benijden :
Uw Vrijheid en uw Kunst!
O mochten in dezelfde gunst
Wij ons verblijden!
Komt, Volkren, saamgestroomd in dit gelukkig land,
Waar reine geesten zweven,
Waar edele zonen leven,
Komt, hand in hand,
Den zang der Toekomst aangeheven.
Die harten trillen doet aan 't verste wereldstrand!

KOORZANG DER VOLKEREN.

Vorsten, geen zweerd aan de zij meer gegord!
Volken, geen volk meer in rampen gestort!
Wilden, geen bloed meer uit schedels gedronken!
Allen zij plaats in het zonlicht geschonken!
Vrij zij de mensch, waar hij zwerft, waar hij huist,
Vrij, als waar de Schelde bruist!

Groot blijve niet, wie verdrukt en vernielt!
Groot zij alleen, wie verrukt en bezielt!
Groot, wie den nacht voor de klaarheid doet zwichten!
't Rijk van de liefd' en de waarheid helpt stichten!
Groot, wie meer wijsheid en welvaren droomt.
Groot, als waar de Schelde stroomt!
Vrijheid en Kennis, de Kunst is uw kroon.
Kunst in de kluizen en Kunst om den troon!
Licht in de hoofden en lucht aan de harten!
Zoetere vreugden en zachtere smarten!
Kunst vol natuurkracht, die schept en ontgloeit,
Kunst, als waar de Schelde vloeit!

AFGUNST.

En dan?...

Allen : Dan zal de beiaard spelen
Van alle torentransen;
Dan zal de grijsheid kweelen,
Dan zal de jonkheid dansen!

Dan spreidt elk land voor de oogen
Zijn Vrijheid, Kunst en Zeden :
Daar zal elk volk op bogen;
Daar wordt het om aanbeden.

Liederen te zingen door het volk :

STRIJDKREET

Met geestdrift.

(Naar Karel Lodewyk LEDEGANCK.)

Hoe - ra! Hoe - ra! Wij wil - den
wat was recht! Hoe ra! Hoe - ra! En
won - nen wat wij wil - den!.. wil - den!.. *Einde*

(Julius de GEYTER.)

Reist de wæ reld rond; rei zet, hoort en
ziet: Leeft er groo - ter volk, vrij - er
is het niet. Dit dan ken wij der
vaa - dren moed. Voor vrij - heid ook ons
laat - ste goed en bloed! Dit dan - ken wij
der vaa - dren moed. Voor vrij - heid
ook ons laat - ste goed en bloed! Hoe -

Terug boven, tot aan: Einde

VAN RIJSWIJCK-MARSCH

ff

Hij vlei- de geen groo-ten der wæ reld. Wat

recht was en schoon, joeg zijn boe-zem in brand; Hij duld-de geen vreemden tot

meesters in 't land; Hij eer- de geen kroon dan met glo-rie be-pæ-reld, En

weinig vertragen

gaf maar de Vrij-heid den staf in de hand, Hij gaf maar de Vrij-heid den

sf

staf in de hand „In

lie dren klonk zijn hart, in lie dren klonk zijn

hart,“ zoo liet ons Moe der hoo ren, zoo

liet ons Moe - der hoo - ren; „En waar zijn har - te

klonk, en waar zijn har - te klonk, daar

hield de Vreug - de feest, daar hield de Vreug - de

feest, en waar zijn har - te klonk, en

toenemen

waar zijn har - te klonk, daar hield de

ff

Vreug---de; de Vreug.-de------feest.

HET LIED DER VLAMINGEN

Met kracht en verhevenheid.

Waar Maas en Schel - de vloei - en de
Daar stij gen uit 't ver - le - - - den de
O Ne der - land ô vrij - - - heid Gij

Noord zee bruischt en stormt Waar vred een
Geu- en Klau waart op Zij heb ben
A delt ons ge voel Wij zwe - ren

Kun sten bloei en de Vrij heid man nen
stout ge stre den ver - plet der vreem - den
ook met blij heid uw toe komst is ons

vormt Waar vel den Wou den Wei den als
kop hun goed hun bloed hun le - ven met
doel Wij zul len Jon ge scha - ren steeds

gaar den rijk be plant de Weelde en vreugd ver
mild heid steeds ver pand om ons te kun nen
on zen plicht ge stand met hand en hart be -

sprei - den daar is daar is ons va der
ge ven het vrij - e vrij - e va der
wa - ren het hei - lig hei - lig va der

ri te - - nu ta

land daar is ons va - der - land
land het vrij e va - der land
land het hei - lig va - der - land

D.C.

Drukk. Jos. VERMAUT, Langesteenstraat, 26 & 28, Kortrijk.